

A Ubwoko bw’Imana muri Egipta (Kuva 1:1–14)

- ❖ Igitabo cya kabiri cya Mose cyiswe “*Kuva*” mu kilatini kubera ingingo cyibandaho. Ariko mu Ruheburayo kizwi nka “*Shemot*” (Amazina), kubera amagambo agitangira (Kuva 1:1).
- ❖ Aya “mazina” ni aya Yakobo n’abahungu be. Itsinda rito ry’abantu 70 (Itangiriro 46:26–27; Kuva 1:5). Bagiye biyongera, baba ubwoko bufite ingabo zigera ku 600.000 (Kuva 12:37).
- ❖ Yosefu, umuhungu wa Yakobo, yabaye minisitiri wa Farawo wo ku ngoma ya 17 y’Abahikiso, atari Umunyegiputa. Igihe Abahikiso baneshwaga, ubwoko bushya, “butazi Yosefu”, bwimye ingoma ya Egipta (Kuva 1:7–8).
- ❖ Ibi byazaniye Abisirayeli ibihe bitoroshye (Kuva 1:9–14). Ariko, ku musozo w’igitabo cyo Kuva, ibintu birahinduka rwose: Abisirayeli baramya mu mudendeze, imbere y’Imana ubwayo (Kuva 40:38). Inyigisho y’iki gitabo irasobanutse: Imana igenga byose; izadukiza, nubwo ibintu byasa n’ibidashoboka.

B Kuva kuri Aburahamu kugeza kuri Mose (Itang. 15:13; Kuva 1:8)

- ❖ Imana yari yarasezeraniye Aburahamu kumuha igihugu cy’i Kanani, ariko imutegeza ko uwo mugambi wajyaga gusohora ukerereweho imyaka 400 (Itangiriro 15:13–16). Mose na Pawulo bongeraho imyaka 30, uwo mugambi ufashwe ko utangirana n’irarika ry’i Harani (Kuva 12:40; Abagalatiya 3:17):
 - Kuva ku ihamagarwa rya Aburamu i Harani kugeza Yakobo ageze muri Egipta: imyaka 215
 - Kuva Yakobo ageze muri Egipta kugeza ku Kuva (Abisirayeli bava muri Egipta): imyaka 215
- ❖ Yakobo yageze muri Egipta ate? Mu buryo bw’igitangaza rwose. Nubwo abavandimwe be Yosefu baciye igico cyo kumwica, yabaye minisitiri w’intebe wa Egipta. Kubera uyu mwanya we, yashoboye kuzana umuryango we wose.
- ❖ Ibyo byose byabaye ryari? Ntabwo tuzi amatariki nyayo, ariko tuzi ibihagije kugira ngo tuyahuze n’amateka azwi (nayo afite amatariki yo gucishiriza).
- ❖ 1 Abami 6:1 havuga ko Kuva muri Egipta byabaye imyaka 480 mbere y’umwaka wa 2 wa Salomo. Niba iyi tariki ari impamo kandi iyo myaka ikaba ikubiyemo, itugeza muri 1445 Mbere ya Kristo (MK). Iyo dufashe uyu “mubare nk’uburungushuye,” kandi tukazirikana ugutanga kwa Farawo, Kuva muri Egipta byaba byarabaye mu 1450 MK. Aya makuru yadufasha kumenya ibihe byinshi mu mibereho ya Mose.
 - **Ahimose I** (1575/1550). Yanesheje Abahikiso. Ni Farawo “utari uzi Yosefu” kandi wahinduye Abisirayeli imbata (Kuva 1:8–12)
 - **Amenofisi I** (1550/1530). Yakomeje gukoresha Abisirayeli uburetwa (Kuva 1:13–14)
 - **Tutimose I** (1530/1517). Yaciye iteka ryo kurimbura abahungu b’Abaheburayo (Kuva 1:15–22)
 - **Mose** (1530/1410). Yarezwe na Hacepusuti umukobwa wa Tutimose I
 - **Tutimose II** (1517/?). Ku ngoma ye, Mose yahunze Egipta (1490)
 - **Hacepusuti** (?/1479). Yapfuye mbere y’uko “umuhungu” we agaruka muri Egipta
 - **Tutimose III** (1479/1450). Farawo wo mu gihe cyo Kuva muri Egipta. Imfura ye yari “ishinzwe amatungo” ariko ntiyigeze yima ingoma, kuko yapfiriye mu cyago cya 10
 - **Amenofisi II** (1450/1424). Mwene Tutimose III, ariko akaba atari imfura ye

C Ukunesha k’ubudahemuka (Kuva 1:15–22)

- ❖ Ingoma ya 18 yatwaye Egipta yangaga abanyamahanga. Ikindi, Abisirayeli baragwiriye bihagije ku buryo bashoboraga kwigomeka (Kuva 1:9–10). Buhoro buhoro barabakandamije:
 - Bashyizeho abakoresha babahatira kubaka inyubako (Kuva 1:11)
 - Bakajije ibyo babasabaga, babahindura inkoreragahato/imbata (Kuva 1:13–14)
 - Baciye iteka ryo kwica impinja z’abahungu, bakoresheje ababyaza (Kuva 1:15–16)
 - Iherezo, bategetse kwica ku gahato abana b’abahungu (Kuva 1:22)
- ❖ Hagati muri aka kaga, ubudahemuka bw’ababyaza Shifura na Puwa, buragaragara (Kuva 1:15–19). Mose ntiyātuye izina rya Farawo, ariko atubwira amazina y’abo babyaza).
- ❖ Anatubwira, nk’icyigisho kuri twe, uburyo Imana yabahiriye kubera ubudahemuka bwabo (Kuva 1:20–21).

D Umuhungu wa Nili (Kuva 2:1–10)

- ❖ “Mwiza” ni ijambo ritageza ahakwiriye mu kuvuga kuri mwene Yokebedi (Kuva 2:2). Ijambo ry’Uruheburayo “*tob*” (umwiza, umunyaburanga, uboneye) ni naryo Imana yakoresheje ivuga ubwiza bw’ibyo yaremye (Itangiriro 1:31).
- ❖ Imana yari imufitiye imigambi yihariye. Umubyeyi yiyemeje ibigoye; umukobwa wakozwe ku mutima; umwana uvugana ubwenge... nuko uwajyaga kuzaba umukiza arokoka urupfu (Kuva 2:3–7).
- ❖ Ntabwo tuzi izina ababyeyi be bamwise, ariko tuzi izina yahawe na nyina wamureze, ari we mukobwa wa Farawo: *Hapimose* (umuhungu w’imana Nili). Ariko we yiyise “umuhungu,” “*mosis*,” ari byo Mose (Kuva 2:10).
- ❖ Nyina yakoresheje neza imyaka mike yari afite yo kumurera (Kuva 2:8–9). Yamwigishije kuba umwana nyakuri w’Imana. Mbega umurimo w’agahozo ababyeyi bakora mu kurerera abana babo kubaha Imana!

E Umucunguzi watsinzwe (Kuva 2:11–25)

- ❖ Tuzi bike ku byerekeye ubuto bwa Mose. Nk’uwari umuragwa w’ingoma, ashobora yaba yarahawe uburere bujyanye nabyo, harimo ubumenyi bwa gisirikare na politiki (EG White, “*Abakurambere n’Abahanuzi*,” p. 162).
- ❖ Turabizi ko mbere gato yuko Mose yuzuza imyaka 40, Tutimose II yatangajwe nka Farawo binyuze mu mayeri ya politiki. Ni bwo Mose yizeye ko igihe kigeze cyo kubātūra ubwoko bwe bw’Abisirayeli. Nyamara yatangiye uwo mugambi yica Umunyegiputa. Iki cyari icyāsha gikomeye (Kuva 2:11–12). Nta n’uwo mu bwoko bwe wamubonaga nk’uwaba umucunguzi wabo (Kuva 2:13–14; Ibyakozwe 7:25).
- ❖ Mu minsi mike gusa, yavuye ku kuba uwubashywe mu bikari byo kwa Farawo, ahinduka impunzi y’umwungeri (Kuva 2:15–22). Ariko, Imana ntiyanze Mose; yakomeje kumugirira icyizere, nubwo yari afite icyāsha.